

УДК 378:45/45:56

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-2\(20\)-794-803](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-2(20)-794-803)

Рубан Інна Володимирівна старший викладач, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав, 08401, тел.: (096)703-12-71, <https://orcid.org/0000-0003-2219-5358>

Грицун Юлія Миколаївна кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри мистецьких дисциплін, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, тел.: (0462) 941-081, <https://orcid.org/0000-0003-4829-6608>

Онищук Ірина Анатоліївна кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, пров. Ліцейний, 1, м. Кременець, 47003, тел.: (03546) 22-707, <https://orcid.org/0000-0002-1521-0428>

АНАЛІЗ МЕТОДИК І ПРИЙОМІВ ВИВЧЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ НАВИЧОК

Анотація. Стаття зосереджується на значущості культурної спадщини і мистецтва у формуванні творчої особистості. Стаття розглядає культурну спадщину як ключовий елемент в розвитку творчих здібностей, особливо у контексті освітнього процесу. Автор підкреслює, що в сучасному світі, де цінується інноваційність і креативність, розвиток творчих навичок є важливим для формування особистості, здатної досягати своїх цілей і знаходити своє місце у суспільстві. Висвітлено міждисциплінарний аналіз культурної спадщини, акцентуючи на її нових вимірах та важливості у формуванні творчої особистості. Автор досліджує роль культури як форми культурної пам'яті, що забезпечує зв'язок між минулим і майбутнім, дозволяючи зберегти ідентичність. Особливу увагу приділено ролі творчої особистості у створенні та передачі культурних цінностей та пам'яті. Аналізуються різноманітні методики та підходи до вивчення та популяризації культурної спадщини, з акцентом на їх ефективність у розвитку творчих здібностей. Підкреслюється важливість інтеграції різних видів мистецтва в освітній процес, підкреслюючи їх значення у формуванні цілісного уявлення про життя та культуру. Здійснено спробу дослідження ролі мистецтва у формуванні особистості, її естетичних та емоційних реакцій, а також впливу мистецтва на розвиток критичного мислення та творчих навичок.

Презентовано обговорення практичних аспектів використання культурної спадщини в освітній сфері. Автор розглядає застосування інтерактивних та інноваційних методів у викладанні мистецтва, включаючи рольові ігри, інтерактивні вправи та застосування сучасних технологій. Підкреслюється значення освіти у формуванні евристичного індивіда (Homo Euristic), здатного до ефективного вирішення проблем та засвоєння нових знань у складному світі. Акцентується на важливості освіти як механізму розвитку особистості та суспільства, наголошуючи на необхідності інтеграції культурних та освітніх цінностей для ефективною адаптації у динамічному світі. Автор аргументує, що без участі освіти в цьому процесі розвиток особистості та суспільства був би неповним.

Ключові слова: культура, культурна спадщина, особистість, творчість, творчі здібності, виховання, освіта, методи, методики.

Ruban Inna Volodymyrivna Senior Lecturer, Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav, Sukhomlynskooho St., 30, Pereiaslav, 08401, tel.: (096)703-12-71, <https://orcid.org/0000-0003-2219-5358>

Hrytsun Yuliia Mykolaivna PhD in Arts, Associate Professor at the Department of the Art Disciplines, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», 14013, Hetmana Polubotka St., 53, tel.: (0462) 941-081, <https://orcid.org/0000-0003-4829-6608>

Onyshchuk Iryna Anatoliivna Ph.D, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Preschool and Primary Education, Kremenets Taras Shevchenko Regional Academy of Humanities and Pedagogy, Lyceum lane, 1, Kremenets, 47003, tel.: (03546) 22-707, <https://orcid.org/0000-0002-1521-0428>

ANALYSIS OF METHODS AND TECHNIQUES OF STUDYING AND PROMOTING CULTURAL HERITAGE FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE SKILLS

Abstract. The article focuses on the importance of cultural heritage and art in the formation of a creative personality. The article considers cultural heritage as a key element in the development of creative abilities, especially in the context of the educational process. The author emphasizes that in the modern world, where innovation and creativity are valued, the development of creative skills is important for the formation of an individual capable of achieving his goals and finding his place in society. The interdisciplinary analysis of cultural heritage is highlighted, emphasizing its new dimensions and importance in the formation of a creative

personality. The author explores the role of culture as a form of cultural memory, which provides a connection between the past and the future, allowing to preserve identity. Special attention is paid to the role of the creative personality in the creation and transmission of cultural values and memory. Various methods and approaches to the study and popularization of cultural heritage are analyzed, with an emphasis on their effectiveness in the development of creative abilities. The importance of integrating various types of art into the educational process is emphasized, emphasizing their importance in forming a holistic view of life and culture. An attempt was made to study the role of art in the formation of personality, its aesthetic and emotional reactions, as well as the impact of art on the development of critical thinking and creative skills.

A discussion of practical aspects of the use of cultural heritage in the educational sphere is presented. The author considers the use of interactive and innovative methods in teaching art, including role-playing games, interactive exercises and the use of modern technologies. The importance of education in the formation of a heuristic individual (*Homo Euristic*), capable of effective problem solving and assimilation of new knowledge in a complex world, is emphasized. Emphasizes the importance of education as a mechanism for the development of the individual and society, emphasizing the need for the integration of cultural and educational values for effective adaptation in a dynamic world. The author argues that without the participation of education in this process, the development of the individual and society would be incomplete.

Keywords: culture, cultural heritage, personality, creativity, creative abilities, upbringing, education, methods, methodologies.

Постановка проблеми. Сучасний світ виставляє перед людьми вимогу бути інноваційними та творчими, володіти здібностями до креативного мислення та вмінням приймати ефективні рішення, застосовуючи новітні методи. Розвиток творчих здібностей сприяє формуванню особистості, здатної встановлювати та досягати своїх цілей. Така особистість здатна знайти своє місце у житті та суспільстві завдяки своїм знанням і творчим здібностям. Ключовими елементами соціального прогресу є творчі та інтелектуальні потенціали людини. У цьому контексті, формування та розвиток творчих здібностей у школярів стає важливим завданням для сучасного українського суспільства. Творчість, яка розвивається впродовж всього життя, відіграє вирішальну роль у досягненні особистістю вищих досягнень в різних сферах діяльності.

З іншого боку, питання культурної спадщини, попри значну теоретичну розробку, набуває нових вимірів у контексті міждисциплінарного аналізу. Культура, як форма культурної пам'яті, забезпечує зв'язок між минулим і

майбутнім, дозволяючи людству зберігати свою ідентичність через розуміння неперервності існування. У рамках культурологічного підходу, концепт культурної спадщини отримує нове антропологічне значення. Творча особистість відіграє важливу роль як творець соціальних і духовних цінностей, які формують основу кожної конкретної культури, а також як носій і передавач культурної пам'яті через різні форми соціокультурної взаємодії. Осмислення ролі творчої особистості як символу та носія національно-культурної пам'яті та ідентичності, які можуть бути відображені через символіку та образи у різних формах культурного вираження, є надзвичайно важливим. Це має значний практичний імпульс, адже в сучасних умовах існує багатий досвід представлення культурної спадщини через різні соціокультурні практики. Аналіз цих практик дозволяє виявити найефективніші методи збереження та передачі культурної пам'яті, зокрема через вшанування видатних особистостей, які відображають найвищі досягнення духу та культури нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичні дослідження та методологічні концепції, що охоплюють використання мистецтва [2] як елемента, що впливає на творчу та особистісну орієнтацію освіти [1], завжди привертала увагу численних вчених. Важливі внески у цій галузі зробили такі вчені, як О. Отич [4], О. Петрів [5], О. Поліщук [6], О. Рудницька [7], В. Скотний [8] та інші. На сучасному етапі дослідники акцентують на ролі мистецтва у формуванні особистості [9]. Наприклад, О. Поліщук, використовуючи естетико-культурологічний підхід до аналізу стимулів творчості, відкриває нове бачення творчої особистості, виділяючи важливість естетичних факторів, які можуть бути як вродженими, так і набутими. Зокрема, ключовими аспектами творчої індивідуальності є її сенсорна відкритість, емоційна чутливість та специфічні мотиваційні установки, що спонукають до самовираження та самовдосконалення.

О. Отич, своєю чергою, вважає, що суть естетичних поглядів на індивідуальність відображається у художній культурі, де індивідуальність є ключовою властивістю кожного з її структурних елементів. Вона проявляється, з одного боку, через індивідуальність художника та його творчі модуси, з іншого - через об'єктивацію цієї індивідуальності у художніх феноменах, і, нарешті, через індивідуальність глядача, яка характеризує його естетичний досвід та здатність до сприйняття, інтерпретації та уяви, що пов'язує мистецтво з життєвим досвідом людини [4].

В. Скотний наголошує, що культура та мистецтво сприяють адаптації людини до природного та соціального середовища, її соціалізації, і виступають як універсальні фактори саморозвитку особистості та суспільства. Вони інтегрують різноманітні чинники духовного світу особи - пізнавальні, емоційні, вольові - у цілісну та завершену форму [8].

Мета статті – здійснити узагальнювальний огляд методик і прийомів вивчення та популяризації культурної спадщини для розвитку творчих навичок.

Виклад основного матеріалу. Сучасні наукові погляди вбачають у культурі важливий аспект розвитку людської діяльності, акцентуючи на її якісних характеристиках. Центральним елементом у формуванні особистості вважається комплекс суспільно значущих ціннісних орієнтацій, які реалізуються через діяльність. Таким чином, культура розглядається як "певний рівень розвитку людської діяльності в її якісних категоріях", відображаючи специфіку суспільства, зокрема розвиток творчих потенціалів та здібностей індивідів. Культура поділяється на матеріальну та духовну, серед якої важливе місце займає естетична культура. Естетика вивчає два взаємопов'язані аспекти: сферу естетичного як унікального вияву ставлення людини до світу та сферу художньої діяльності.

Формування естетичної культури особистості передбачає активний інтерес до творчості [9]. Творчість виступає як свідомо та активна діяльність, де особливе місце займає культурна спадщина. У багатокультурному сучасному суспільстві, де переплітаються різноманітні культурні традиції та активно використовуються інформаційно-комунікативні технології, стає важливим виховання особистості, яка здатна виявити свою унікальну індивідуальність та визначити національні цінності своєї країни. Така особистість здатна ефективно навігувати у світі інформаційного потоку та відрізнятись культурною свідомістю та творчою ініціативою.

У контексті розвитку творчих здібностей молодого покоління, культурна спадщина займає провідну позицію, оскільки вона відображає глибинне вираження особистісного ставлення до дійсності через різні форми художньої діяльності. Мистецтво, яке відірване від процесу естетизації життя, схильне до втрати свого глибокого соціального значення, перетворюючись на засіб розваги, що є очевидним у сучасності. Існує тенденція в сучасному мистецтві, яка акцентує на естетизації негативних явищ - це відбивається в кіно, телевізійних програмах, інтернет-контенті, які часто сприяють деморалізації. Це, на жаль, може спонукати молодь до наслідування таких образів. Культурна спадщина через мистецтво відкриває багатий світ духовної культури людства, показуючи різноманіття жанрів і стилів, і базується на досягненнях української культури та її унікальності. Саме тому, зосередження уваги на розвитку творчих здібностей у дітей є дуже важливим.

Творчість транслюється у своїх первинних формах, таких як звукоритмічні та словесні імпровізації, супроводжувані мімікою, жестами, танцем, які є основою багатьох видів мистецтва.

Культурна спадщина має великий вплив, оскільки художні твори здатні відображати найглибші процеси внутрішнього світу особистості. Спілкування з мистецтвом викликає у людини бажання духовно осмислити внутрішній і зовнішній світ, уявити його як предмет, в якому вона впізнає своє «Я». Поступальні розвивальні зміни особистості та її ідеалів через культурну спадщину ставить перед системою освіти високі вимоги щодо організації творчої діяльності. Естетичне виховання, якому завжди приділяли значну увагу, містить навчання мистецтву як основній складовій. Мистецтво розглядається як форма суспільної свідомості, що відображає об'єктивну реальність і впливає на організацію життя, стимулює внутрішні духовні пошуки та сприяє активному співпереживанню та взаєморозумінню.

Мистецтво збагачує дозвілля учнів соціально значущим змістом, відповідає їхнім інтересам та потребам, сприяє їхньому всебічному розвитку. Розвиток цивілізації тісно пов'язаний з вдосконаленням технологій, як у виробництві, так і в освітній сфері, де особливо потрібне впровадження нових форм навчання, зокрема і в галузі мистецтва.

В Україні мистецька освіта може здобуватися в рамках формальної, неформальної та інформальної освіти, бути спрямованою на здобуття компетенцій у відповідній сфері. Такий підхід до освіти відображає розуміння значення мистецтва як неодмінної частини розвитку особистості, її ідеалів та світогляду.

Особливу увагу дослідники ХХ століття, такі як Л. Масол, Т. Крижанівська, Г. Шевченко, О. Комаровська, Л. Гайдамака та інші, приділяють інтеграції різних видів мистецтва у процесі виховання. Вони вважають, що лише через взаємодію різних форм мистецтва у свідомості дитини формується цілісне уявлення про життя. Така інтегративна тенденція в мистецькій освіті є відображенням загальної орієнтації освіти на процеси інтеграції, що спричиняють зміни у формуванні інтегративних явищ у системі мистецької освіти.

У загальноосвітніх навчальних закладах України різні види мистецтв, такі як музика, образотворче мистецтво, хореографія, театр та інші, довгий час викладалися як автономні дисципліни. Однак, досвід показує, що такий підхід не сприяв повному досягненню учнями цілісності світу, яка є фундаментом дитячого сприйняття. При вступі до школи, ця цілісність часто була порушена через розмежування між окремими предметами, що призводило до розриву зв'язків між отриманими знаннями.

Тому, мистецьке виховання, яке синтезує істину, красу та добро, вважалося важливим інструментом у руках педагогів для формування особистості, яка вміє мислити, цінувати та творити. В Україні склалися певні традиції у художньому вихованні, які використовують культурну спадщину.

Це відображається у діяльності численних творчих колективів, які проводять значну роботу в області художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних та вищих навчальних закладах.

Важливим аспектом художнього виховання є залучення учнів до аматорської творчості в різних видах мистецтва, з центрами діяльності яких стали позашкільні навчальні заклади. На базі цих закладів художні колективи часто перетворюються на творчі лабораторії, де розробляються нові технології, форми та методи навчання, що сприяє появі нових типів позашкільних освітніх установ та творчих об'єднань. У процесі художньо-естетичного виховання учнівської молоді основну роль відіграють різні види й жанри мистецтва, які є ефективним засобом духовного збагачення особистості. Спілкування з мистецтвом завжди є розвивальним процесом, який відіграє ключову роль у формуванні багатогранної та гармонійної особистості.

У центрі уваги процесу освітньої діяльності перебувають навчальні заклади, що спеціалізуються на мистецькій освіті, адже саме вони мають ключове значення у вихованні майбутніх митців завдяки широкому спектру мистецьких предметів, які вони пропонують. Основоположним аспектом діяльності дитячих художніх колективів у освітніх установах є зміст освітнього матеріалу та здатність реалізувати навчальний процес у практичному аспекті через різноманітні форми організації, такі як класні заняття, гурткова робота, клубна діяльність, індивідуальні заняття, курси, концерти, виставки та інше.

Естетичне осмислення реальності також відбувається під час занять із навколишнього світу, екскурсій, участі у мистецьких заходах та інших активностях, які проводять викладачі. Педагогічні колективи різних освітніх закладів - загальноосвітніх шкіл, позашкільних установ, вищих навчальних закладів - мають можливість обирати модель установи, навчально-виховного процесу, інноваційні технології, сучасні методики навчання, опираючись на наукові дослідження та розробки. Важливо, що правильний вибір педагогічного колективу ґрунтується на розумінні необхідності здійснення істотних змін у соціальній, економічній та культурній сферах, побудові демократичного суспільства, яке можливе завдяки активній, творчій особистості з високим рівнем культури мислення та почуттів, що постійно прагне до духовного самовдосконалення.

Ефективне використання культурної спадщини в практичній діяльності можливе через застосування різних форм, методів і прийомів. Це, наприклад, може включати методики створення позитивного навчального середовища, поглиблення знань та організації ефективної комунікації. При цьому особлива увага приділяється тим методам, які вже довели свою ефективність.

«Знайомство» має за мету встановити спілкування між учасниками, сприяючи ознайомленню та створенню привітного та дружнього настрою. Зазвичай застосовують такі форми, як «Ім'я – характеристика особистості (хобі, улюблене рослини, фрукт, овоч та ін.)» або «Ім'я – побажання на навчальний сеанс (тиждень, вихідні)», в залежності від атмосфери та настрою. Вправа «Приховані «скарби» або «Самопрезентація» дає можливість учасникам креативно представити себе, виявити свої здібності та потенціал. Формат вправи є вільним, але час обмежений до 3 хвилин, причому потрібна попередня підготовка та вибір матеріалу. Вправа "Очікування" допомагає визначити сподівання та побоювання учасників, що дозволяє коригувати діяльність та зміцнити усвідомлення відповідальності за результати. Такий підхід сприяє створенню позитивного середовища, мотивації до навчання, розвитку позитивних емоцій щодо предмета, а також демонструє можливості інтеграції творчих завдань у навчальний процес.

Інтерактивні вправи важливі для ефективної взаємодії, дозволяючи учасникам виявити різноманітні підходи до розв'язання завдань та проявити креативність. Рольова гра «Судове засідання» відмінно себе зарекомендувала. Її мета – глибокий аналіз культурних артефактів, виявлення їх позитивних і негативних аспектів, обрання фактів та аргументів, розвиток критичного мислення та навичок публічних виступів, вміння робити висновки та захищати свою точку зору. Учасникам надається свобода використовувати різні атрибути для судового засідання.

Техніка «Шість капелюхів мислення» сприяє зосередженню на окремих аспектах проблеми, враховуючи важливість всіх її компонентів (факти, емоції, критичне мислення, позитив, креативність). Вона дозволяє обговорити як позитивні, так і негативні сторони питання, розкриває роль емоцій та пропонує шляхи вирішення проблем.

Основним чинником використання культурної спадщини для стимулювання творчості учнів є вплив вивчення культурних артефактів на засвоєння освітніх цінностей. Цінності освіти відіграють унікальну роль. З одного боку, освіта задовольняє природне прагнення людини до пізнання світу та себе, що перетворює її на одну з основних життєвих цінностей. З іншого боку, освіта, виконуючи соціальні функції, пов'язані з підготовкою молодого покоління до життя у суспільстві, передбачає не лише набуття знань, умінь і навичок, але й передачу життєвих цінностей та ідеалів суспільства. Крім того, у наш час освіта повинна формувати інноваційну спрямованість людини, соціокультурну, соціопсихологічну та морально-етичну готовність до змін, а також бажання ініціювати ці зміни. Це викликано динамікою науково-технічного та соціального прогресу, що вимагає розвитку у людини здатності до моральної оцінки змін та їх відповідності суспільним і особистим інтересам.

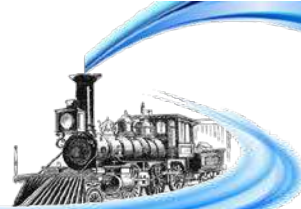
Отже, вирішальну роль в житті людини відіграють освітні цінності. Основними цінностями освіти є, по-перше, світоглядні компоненти виховання, навчання та формування духовності людини, що лягають в основу розвитку її внутрішньої культури. По-друге, це систематизовані базові знання про світ, людину та суспільство, що дозволяють вільно орієнтуватися у постійно змінюваному світі, розвивати особисті творчі здібності та брати активну участь у досягненні індивідуальних та колективних цілей. По-третє, важливість набуває висока професійна компетенція, особливо коли вона відповідає схильностям, інтересам, соціальній, культурній та психологічній орієнтації особистості. По-четверте, значення має морально-етична парадигма, виражена в особистісних установках, морально-етичних пріоритетах, які впливають на ставлення людини до себе, оточення і суспільства в цілому.

Висновки. Найвищою цінністю сучасного суспільства є людина евристична (Homo Euristic) – індивід, який вирізняється здатністю до пошуку ефективних способів засвоєння нових знань та розвитку нестандартних підходів у вирішенні проблем. У сучасному складному світі, де суспільство переживає постійні зміни, від особистості вимагається великий обсяг досвіду, глибоке розуміння культури та визначення власних цінностей, а також здатність до толерантного ставлення до інших і визнання унікальності кожної особистості. Осмислення цих аспектів неможливе без глибокого розуміння культурних основ життя людини. Цей процес включає вивчення як раціональних, так і ірраціональних аспектів реальності, усвідомлення одночасності раціонального та ірраціонального у житті Homo Euristic. Таке пізнання є ключовим для розуміння виникнення нових соціокультурних форм і смислів, які є взаємодоповнювальними і залежать від засвоєння, переосмислення та переоцінки минулої культурної спадщини.

Однак без участі освіти як унікального соціокультурного механізму розвитку особистості та суспільства, цей процес був би неповним. Освіта дозволяє людині сформувані свій індивідуальний стиль життя у соціумі та культурі, надаючи необхідні знання, навички та ціннісні орієнтації для ефективної взаємодії у швидко змінюваному світі.

Література:

1. Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми: колективна монографія / авт. кол.: В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, Є. Р. Борінштейн, М. С. Гальченко, М. В. Ліпін, Д. В. Погрібна, Н. В. Савчук, О. А. Федорчук. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 320 с.
2. Тесленко В.В. Формування творчої пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 1(32). С. 5–11.
3. Новоженець Г. Образотворче мистецтво української діаспори 1940-1970 років: поліваріантність художнього досвіду. Львів: Кальварія, 2015. 280 с.
4. Отич О. М. Мистецтво у розвитку індивідуальності педагога: історичний і методологічний аспекти: монографія / за наук. ред. І. А. Зязюна. Чернівці: Зелена Буковина, 2008. 455 с.

5. Петрів О. Ідейно-художні засади українського мистецтва початку ХХ століття. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство*. 2016. Випуск 17. С.9–16.
6. Поліщук О. П. Художнє мислення: естетикокультурологічний дискурс: монографія. К.: Видавець ПАРАПАН, 2007. 208 с.
7. Рудницька О. П. Українське мистецтво у полікультурному просторі: Навчальний посібник. К.: “ЕксОб”, 2000. 208 с.
8. Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. К.: Знання України, 2005. 576 с.
9. Шейко В. М., Богуцький Ю. П. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.): монографія. К.: Генеза, 2005. 592 с.

References:

1. Stratehii formuvannia tvorchoi osobystosti: metody, pryimy, formy: kolektyvna monohrafiia [Strategies for the formation of a creative personality: methods, techniques, forms: collective monograph], (2020). / avt. kol.: V. H. Kremen, V. V. Ilin, Ye. R. Borinshtein, M. S. Halchenko, M. V. Lipin, D. V. Pohribna, N. V. Savchuk, O. A. Fedorchuk. Kyiv : Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy, 320. [in Ukrainian].
2. Teslenko, V. V. (2015). Formuvannia tvorchoi piznavalnoi aktyvnosti studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv [Formation of creative cognitive activity of students of higher educational institutions]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*, 1(32), 5–11. [in Ukrainian].
3. Novozhenets, H. (2015). Obrazotvorche mystetstvo ukrainskoi diaspori 1940-1970 rokiv: polivariantist khudozhnoho dosvidu [Fine arts of the Ukrainian diaspora from 1940-1970: multivariate art experience]. Lviv: Kalvariia, 280. [in Ukrainian].
4. Otych, O. M. (2008). Mystetstvo u rozvytku individualnosti pedahoha: istorychnyi i metodolohichni aspekty [Art in the development of the individual’s personality: historical and methodological aspects]: monohraf (Ed.). I. A. Ziaziun. Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 455 p. [in Ukrainian].
5. Petriv, O. Ideino-khudozhni zasady ukrainskoho mystetstva pochatku KhKh stolittia [The ideological and artistic bases of the Ukrainian art of the early XX century]. *Lviv University Herald. Series of art studies – Bulletin of Lviv University. Art history series*, 17, 9–16. [in Ukrainian].
6. Polishchuk, O. P. (2007). Khudozhnie myslennia: estetyko-kulturolohichni dyskurs [Artistic thinking: aesthetic-culturological discourse]: monohraf. Kyiv: Vydavets PARAPAN, 208 [in Ukrainian].
7. Rudnytska, O. P. (2000). Ukrainske mystetstvo u polikulturnomu prostori: Navchalnyi posibnyk [Ukrainian art in the multicultural space]. Kyiv: “EksOb”, 208. [in Ukrainian].
8. Skotnyi, V. H. (2005). Filosofiia: istorychnyi i systematychnyi kurs [Philosophy: a historical and systematic course]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 576. [in Ukrainian].
9. Sheiko, V.M. & Bohutskyi, Yu.P. (2005). Formuvannia osnov kulturolohii v dobu tsyvilizatsiinoi hlobalizatsii (druga polovyna ХІХ – pochatok ХХІ st.) [Formation of the foundations of cultural studies in the era of civilizational globalization (the second half of the ХІХ – early ХХІ century)]. Monohraf. Kyiv: Heneza, 592. [in Ukrainian].